

ПЛАДАЛОУ НАДОГО ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ **ВЪЗГЛ.** ВЪДІТІКА СЪОНАЛОУ У ПРННАА СЛАТ
 А ПЛІА СЛАТНОУ ПРНТЕ СЪОННОВІН. І СЪОННОВІН ПРН
 БАГАТЪ ВЪСТА. НЪДНОВІН СЛАТЪ ВІН НЪДНОВІН СЛАТ
 ВЪСТА ВІННІН ГРЪХОВЪ. **ППЪ. А. ТАН.**

СІ ТВОРНТЕ ВЪСТА ВІННІН ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ ХАТЪ СЪ. НЪДНОВІН ПРНТЕ. МОУ СЛАТ
 ВЪСТА СЛАТНОУ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ПОКРННАА СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ІТНОВЪ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ГРЕБІННІН. НЪДНОВІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ВЪСТА ВІННІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 І СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

СІ ТВОРНТЕ ВЪСТА ВІННІН ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ ХАТЪ СЪ. НЪДНОВІН ПРНТЕ. МОУ СЛАТ
 ВЪСТА СЛАТНОУ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ПОКРННАА СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ІТНОВЪ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ГРЕБІННІН. НЪДНОВІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ВЪСТА ВІННІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 І СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

СІ ТВОРНТЕ ВЪСТА ВІННІН ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ ХАТЪ СЪ. НЪДНОВІН ПРНТЕ. МОУ СЛАТ
 ВЪСТА СЛАТНОУ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ПОКРННАА СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ІТНОВЪ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ГРЕБІННІН. НЪДНОВІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ВЪСТА ВІННІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 І СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

СІ ТВОРНТЕ ВЪСТА ВІННІН ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ ХАТЪ СЪ. НЪДНОВІН ПРНТЕ. МОУ СЛАТ
 ВЪСТА СЛАТНОУ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ПОКРННАА СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ІТНОВЪ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ГРЕБІННІН. НЪДНОВІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ВЪСТА ВІННІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 І СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

СІ ТВОРНТЕ ВЪСТА ВІННІН ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ ХАТЪ СЪ. НЪДНОВІН ПРНТЕ. МОУ СЛАТ
 ВЪСТА СЛАТНОУ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ПОКРННАА СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ІТНОВЪ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ГРЕБІННІН. НЪДНОВІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ВЪСТА ВІННІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 І СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

СІ ТВОРНТЕ ВЪСТА ВІННІН ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ ХАТЪ СЪ. НЪДНОВІН ПРНТЕ. МОУ СЛАТ
 ВЪСТА СЛАТНОУ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ПОКРННАА СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ІТНОВЪ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ГРЕБІННІН. НЪДНОВІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ВЪСТА ВІННІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 І СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

СІ ТВОРНТЕ ВЪСТА ВІННІН ПРННАА СЛАТНОУ БАГОДАРНОВЪ СЪ
 ІТНОВЪ ХАТЪ СЪ. НЪДНОВІН ПРНТЕ. МОУ СЛАТ
 ВЪСТА СЛАТНОУ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ПОКРННАА СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ІТНОВЪ. МОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ГРЕБІННІН. НЪДНОВІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 ВЪСТА ВІННІН СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 І СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
ВЪЗГЛ. ТВОРНТЕ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ СЛАТНОУ
 НЪДНОУ. **ППЪ. А. ТАН.**

богослужења дневнога круга – *Порейком свешћенослужења* – поклапа се са превладавањем Јерусалимског типика на Светој Гори и директно зависи од њега. Ове промене изазивају и појаву новог, реформисаног и редигованог комплекса богослужбених књига у православном свету.⁵³

Због тога је јасно да литургијари – служабници које користимо у овом раду – представљају слојевите и разнородне изворе који сведоче о својеврсној транзицији богослужења из студитско-цариградског у саваитско-јерусалимски поредак. Треба рећи да служабници које смо навели, а који се чувају у руским библитекама, спадају у групу структурално хетерогених предфилотејевских служабника у којима су очуване архаичне богослужбене црте. Они припадају раној етапи систематског редиговања нових превода насталих са актуалних грчких предлогака.⁵⁴

Није на одмет рећи да се међу хиландарским богослужбеним рукописима из времена краља Милутина налази и литургијски свитак Хил. 16/V с краја 13. века,⁵⁵ који, иако садржајно не спада непосредно у оквире нашег истраживања, представља споменик од изузетног значаја који овде треба да буде посебно истакнут. Разлог за то почива у чињеници да се у њему актуелни владар помиње поименице што, као што знамо, није била честа пракса у литургијским споменицима српског средње-вековља. Тамо се у литургијским молитвама помиње краљ Стефан Урош II Милутин: „Спаси господи люди своје и благослови достоинне своје посѣти црнь скон цнлостню и щедроталн и оукрѣпи дрѣжакоу краля нашего стѣфана оуроша и послн нанѣ цнлостн твоѣ богатыѣ (...)”

⁵³ А. М. Пентковский, *Иерусалимский устав*, 159–161.

⁵⁴ Т. Афанасјева, *Свѣте Литургије Јована Златоустои и Василија Великои у словенским иреводима XI–XV века*, Београд 2018, 52, 54, 55, 146

⁵⁵ Д. Богдановић, *Кашалоі ћирилских рукописа*, 58.

Древност, то јест архаичност одређених богослужбених молитава, радњи и самог литургијског поретка, заједно са процесом преласка цариградског у јерусалимски богослужбени поредак, можемо испратити на више примера из наведених рукописних извора.

1. Студитски литургијски поредак

Литургијски текстови из времена краља Милутина носе јасне трагове студитске литургијске праксе како у Литургији пређеосвећених дарова⁵⁶ тако и у јектенији за оне који се спремају за свето просвећење из Литургије светог Василија Великог.

Тако у рукопису РНБ Q.п.I. 68 Михаило Милгост Граматик бележи следећу напомену: „Ова служба почиње од *среде сирне седмице!*“⁵⁷ То ће урадити и презвитер Николај, преписивач другог рукописа у коме је наслов ове службе: „Литургија светог поста почиње од сирне среде па до Великог петка.“⁵⁸ Среда сирне седмице била је литургијски дан у који се служила пређеосвећена служба у традицији цариградског катедралног поретка богослужења. То ће почети да се мења са доласком саваитских монаха којима је оваква пракса била страна.⁵⁹

⁵⁶ Ова литургија припада тзв. *средњем ѿишу* последовања Литургије пређеосвећених дарова на словенским језицима грчким евхологионима од 12. до 14. века (Т. И. Афанасјева, *Славянская литургия*, 24).

⁵⁷ ЛПД, РНБ Q.п.I. 68: 47а.

⁵⁸ Гим. Хлуд. 117, 43а.

⁵⁹ S. Alexopoulos, *The Presanctified Liturgy in The Byzantine Rite: A Comparative Analysis of its Origins, Evolution, and Structural Components*, Notre Dame IN 2004 (unpublished doctoral dissertation, University of Notre Dame), 75–77, 23. Треба рећи да пракса служења Пређеосвећене литургије на Велики петак није била у потпуности непозната у Јерусалиму, где се у комплексу црква Васкрсења и Светог гроба на Велики петак служила по типуку Светог гроба. Када је он, након пада Јерусалима (636. године), замењен саваитским монашким типиком, та пракса је нестала из јерусалимског богослужења (К. С. Кекелизде,

